

Medlemmerne af Folketingets Europaudvalg
og deres stedfortrædere

Asiatisk Plads 2
DK-1448 København K
Telefon +45 33 92 00 00
Telefax +45 32 54 05 33
E-mail: um@um.dk
<http://www.um.dk>
Girokonto 3 00 18 06

Bilag
1

Journalnummer
400.C.2-0

Kontor
EUK

8. september 2008

Til underretning for Folketingets Europaudvalg vedlægges Fødevareministeriets grundnotat om forslag til rådsdirektiv om gennemførelse af princippet om ligebehandling for alle uanset religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering, KOM (2008) 0426

P. B. Olsen

Folketingets Europaudvalg
cc.
Folketingets Socialudvalg
Folketingets Politisk-Økonomiske Udvalg
Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg

Grundnotat
om
forslag til Rådsdirektiv om gennemførelse af princippet om ligebehandling
for alle uanset religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.
COM nr. (2008) 426.

Resumé

Kommissionen har den 2. juli for Rådet fremsat et forslag til direktiv om ligebehandling uden for arbejdsmarkedet af alle uanset religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering. Der nedsættes en følgegruppe med henblik på at analysere forslagens juridiske og økonomiske konsekvenser.

1. Hjemmel

Forslaget har hjemmel i Traktatens art. 13. stk.1, der er sålydende:

”Med forbehold af denne traktats øvrige bestemmelser og inden for rammerne af de beføjelser, som traktaten tillægger Fællesskabet, kan Rådet med enstemighed på forslag af Kommissionen og efter høring af Europa-Parlamentet træffe hensigtsmæssige foranstaltninger til at bekæmpe forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.”

2. Formål

Formålet med forslaget er at gennemføre princippet om ligebehandling mellem mennesker uden for arbejdsmarkedet uanset deres religion eller tro, handicap, alder eller seksuelle orientering. Der fastsættes en ramme for forbud mod diskrimination af de nævnte årsager, og der etableres en ensartet minimumsbeskyttelse inden for EU af mennesker, som har været udsat for en sådan diskrimination.

Forslaget supplerer eksisterende EU-lovgivnings rammer, under hvilke der er forbud imod diskrimination på grundlag af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering alene i henseende til beskæftigelse, ansættelse og erhvervsuddannelse.

Forslaget bygger på den strategi, der er udviklet siden Amsterdam Traktaten, om at bekæmpe diskrimination og er konsistent med EU's tværgående mål,

herunder især Lissabon strategien for vækst og beskæftigelse og målene for processen vedrørende social beskyttelse og social inklusion.

Lignende diskriminationsforbud findes bl.a. i artikel 26 i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, hvoraf det fremgår, at alle mennesker er lige for loven og er berettiget til lovens ligelige beskyttelse uden nogen forskelsbehandling. I denne henseende skal loven forbyde enhver forskelsbehandling og sikre alle ligelig og effektiv beskyttelse imod forskelsbehandling af nogen grund, herunder race, hudfarve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse, national eller social herkomst, formueforhold, fødsel eller anden stilling. Tilsvarende indeholder artikel 14 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention et generelt diskriminationsforbud, men i modsætning til artikel 26 i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder finder diskriminationsforbuddet i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention alene anvendelse i forhold til de rettigheder, der omfattes af denne konvention med tilhørende protokoller.

EU's Charter om grundlæggende rettigheder indeholder også et generelt diskriminationsforbud i artikel 21. Charteret er imidlertid ikke retligt bindende i dag.

3. Nærhedsprincippet

Kommissionen har beskrevet forslaget forhold til nærheds- og proportionalitetsprincippet således:

”Subsidiaritetsprincippet finder anvendelse, for så vidt som forslaget ikke er omfattet af Fællesskabets enekompetence. Målene for forslaget kan ikke i tilstrækkelig grad opfyldes af medlemsstaterne alene, fordi kun foranstaltninger på fællesskabsplan kan sikre, at der er et minimumsniveau for beskyttelse mod forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering i alle medlemsstaterne. En fællesskabsretsakt giver retssikkerhed med hensyn til borgernes og de økonomiske aktørers rettigheder og forpligtelser, også hvis de bevæger sig mellem medlemsstaterne. Erfaringerne med de tidligere direktiver, der er blevet vedtaget i henhold til EF-traktatens artikel 13, stk. 1, viser, at de har haft en positiv virkning med hensyn til at opnå en bedre beskyttelse mod forskelsbehandling. I overensstemmelse med proportionalitetsprincippet går det foreslåede direktiv ikke ud over, hvad der er nødvendigt for at nå de fastlagte mål.

Nationale traditioner og tilgange på områder som f.eks. sundhedsydelse, social beskyttelse og uddannelse er desuden generelt mere forskellige end på beskæftigelsesområdet. Disse områder er kendetegnet ved legitime samfundsmæssige valg på områder, hvor medlemsstaterne har kompetencen.

De europæiske samfunds forskelligartethed er en af Europas styrker og skal respekteres i henhold til subsidiaritetsprincippet. Spørgsmål som tilrettelæggelse af uddannelsessystemet og undervisningens indhold, anerkendelse af civilstand eller familiemæssig status, adoption, reproduktive rettigheder og andre lignende spørgsmål afgøres bedst på nationalt plan. Ingen medlemsstat skal derfor som følge af direktivet ændre sin gældende lovgivning eller praksis med hensyn til disse spørgsmål. Det berører heller ikke nationale bestemmelser om kirkers eller andre religiøse organisationers aktiviteter eller deres forhold til staten. Det vil således f.eks. fortsat være medlemsstaterne alene, der træffer afgørelse om spørgsmål som tilladelse til selektiv adgang til skoler, forbud mod eller accept af at bære eller bruge religiøse symboler i skolen, anerkendelse af

ægteskab mellem personer af samme køn og eventuel regulering af forholdet mellem organiseret religion og staten.”

Regeringen kan tilslutte sig denne vurdering.

4. Formål og indhold

Formålet med direktivet er ifølge forslaget art.1 at bekæmpe forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering og at gennemføre princippet om ligebehandling uden for arbejdsmarkedet. Direktivet forbyder ikke ulige behandling på grund af køn, som er omfattet af EF-traktatens artikel 13 og 141 og dertil knyttet afledt ret.

De øvrige artikler:

Artikel 2: Begrebet forskelsbehandling

Definitionen af princippet om ligebehandling er baseret på den definition, der fremgår af de tidligere direktiver, der er vedtaget i henhold til traktatens artikel 13, stk. 1.

Direkte forskelsbehandling består i at behandle nogen anderledes udelukkende på grund af vedkommendes alder, handicap, religion eller tro eller seksuelle orientering. Indirekte forskelsbehandling foreligger, hvor en bestemmelse eller praksis, som forekommer neutral, reelt kan have en særlig ufordelagtig konsekvens for en person eller en gruppe af personer, for hvem særlige forhold gør sig gældende.

Som i direktiv 2000/43/EF, 2000/78/EF og 2002/73/EF er det muligt at retfærdiggøre indirekte forskelsbehandling, hvis den pågældende bestemmelse, betingelse eller praksis er objektivt begrundet i et legitimt mål, og midlerne til at opfylde det hensigtsmæssige og nødvendige.

Chikane er forskelsbehandling, hvis en persons optræden har til formål at krænke en anden persons værdighed og skabe et truende, nedværdigende eller ubehageligt klima m.v. Denne definition er identisk med definitionerne i de andre direktiver vedtaget med traktatens artikel 13 som retsgrundlag.

Manglende "tilpasninger i rimeligt omfang" i relation til mennesker med handicap anses for at være forskelsbehandling. Dette er ifølge forslaget i overensstemmelse med FN-konventionen om handicappedes rettigheder og med direktiv 2000/78/EF.

Ulige behandling på grund af alder kan være lovlig, hvis den er begrundet i et legitimt formål, og hvis midlerne til at opfylde det pågældende formål er hensigtsmæssige og nødvendige (proportionalitetsprincippet).

De allerede vedtagne direktiver giver mulighed for undtagelser fra forbuddet mod direkte forskelsbehandling i tilfælde af "regulære og afgørende erhvervs-mæssige krav", hvad angår forskelsbehandling på grund af alder og i forbindelse med forskelsbehandling på grund af køn, med hensyn til adgang til varer og tjenester.

Ifølge nærværende forslag kan medlemsstaterne bestemme, at ulige behandling på grund af alder ikke udgør forskelsbehandling, hvis det er objektivt og rimeligt begrundet i et legitimt formål inden for rammerne af national ret, og hvis midlerne til at opfylde det pågældende mål er hensigtsmæssige og nødvendige. Forslaget er således ikke til hinder for, at der fastsættes en bestemt aldersgræn-

se for adgang til sociale goder, til uddannelse og til visse varer og tjenester, i det omfang ovenstående betingelser opfyldes.

Der er indsat en særlig bestemmelse om finansiel virksomhed, idet alder og handicap kan være en afgørende faktor for risikovurderingen i forbindelse med bestemte produkter og dermed for prisen. Anvendelsen af alder og handicap ved risikovurderingen skal være baseret på nøjagtige data og statistikker.

Direktivet berører ikke nationale foranstaltninger, der er nødvendige af hensyn til den offentlige sikkerhed, den offentlige orden, for at forebygge forbrydelser, for at beskytte sundheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.

Artikel 3: Anvendelsesområde

Forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering foreslås forbudt i både den offentlige og den private sektor med hensyn til social beskyttelse, herunder social sikring, sundhedsydelse, sociale goder, uddannelse, adgang til varer og tjenester, herunder boliger, som er tilgængelige for offentligheden.

Med hensyn til adgang til varer og tjenester er kun faglig eller erhvervsmæssig virksomhed omfattet.

De forskellige områder er kun omfattet i det omfang, spørgsmålet falder ind under Fællesskabets kompetence. Således henhører f.eks. tilrettelæggelsen af skolesystemet og indholdet af undervisningen og aktiviteter i forbindelse hermed, herunder tilrettelæggelsen af undervisning for handicappede, under medlemsstaternes kompetence, og de kan have bestemmelser om ulige behandling i forbindelse med adgang til uddannelsesinstitutioner og indholdet af og aktiviteter i undervisningen, herunder undervisning af personer med særligt behov. Medlemsstaterne kan endvidere give mulighed for ulige behandling ved adgang til uddannelsesinstitutioner baseret på religion eller tro.

Teksten gør det klart, at spørgsmål i forbindelse med civilstand og familiemæssig status, herunder adoption, falder uden for direktivets anvendelsesområde. Dette indbefatter reproduktive rettigheder. Medlemsstaterne kan frit beslutte, om de ønsker at indføre og anerkende *retligt* registrerede partnerskaber. Hvis imidlertid sådanne forhold i national ret anerkendes som ligestillet med ægteskaber, finder princippet om ligebehandling anvendelse.

Det foreslås, at direktivet ikke finder anvendelse på national lovgivning om statens og dens institutioners sekulære status eller om religiøse organisationers status.

Direktivet omfatter ikke forskelsbehandling på grund af nationalitet og berører ikke bestemmelser og betingelser vedrørende tredjelandsstatsborgere og statsløse personers indrejse og ophold i medlemsstaterne og heller ikke nogen form for behandling, der skyldes de pågældendes retsstilling.

Artikel 4: Ligebehandling af mennesker med handicap

Det forudsættes i forslaget, at der indføres reel og lige adgang for mennesker med handicap til social beskyttelse, sociale goder, sundhedsydelser og uddannelse samt adgang til varer og tjenester, herunder boliger og transport, som er tilgængelige for offentligheden. Denne forpligtelse er begrænset i det omfang, den ville medføre en uforholdsmæssig stor byrde eller ville kræve grundlæggende ændringer inden for de pågældende områder. I bestemte tilfælde kan

individuelle tilpasninger i rimeligt omfang være nødvendige for at sikre, at en bestemt handicappet har reel adgang. Dette er dog kun tilfældet, hvis det ikke indebærer en uforholdsmæssig stor byrde.

Artiklen indeholder en ikke-udtømmende liste over, hvilke faktorer der kan tages i betragtning ved vurderingen af, om byrden er uforholdsmæssig stor, herunder organisationens størrelse og ressourcer, de skønnede omkostninger og de mulige fordele ved forbedret adgang for mennesker med handicap.

Artikel 5: Positiv særbehandling og særforanstaltninger

Bestemmelsen er identisk med andre direktiver med artikel 13 som retsgrundlag. Der gives mulighed for at opretholde eller vedtage særforanstaltninger med henblik på at forebygge eller opveje ulemper knyttet til religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Artikel 6: Mindstekrav

Bestemmelsen er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Den giver medlemsstaterne mulighed for at fastlægge et højere beskyttelsesniveau end garanteret ved direktivet og forbyder omvendt, at medlemsstaternes niveau for beskyttelse mod forskelsbehandling bør sænkes ved gennemførelsen af direktivet.

Artikel 7: Klageadgang

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Det foreslås, at borgere, der mener, at de har været udsat for forskelsbehandling, bør kunne anvende administrative eller retlige procedurer, også efter at det forhold, under hvilket forskelsbehandlingen angiveligt har fundet sted, er ophørt.

Organisationer, der har en legitim interesse i at bekæmpe forskelsbehandling, gives mulighed for at hjælpe ofre for forskelsbehandling i retslige eller administrative procedurer. Nationale regler om søgsmålsfrister berøres ikke af denne bestemmelse.

Artikel 8: Bevisbyrde

Bestemmelsen er identisk med tilsvarende bestemmelser i direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag samt med bevisbyrdedirektivet, jf. direktiv 97/80/EF om bevisbyrden i forbindelse med forskelsbehandling på grundlag af køn.

I alle sager, hvor princippet om ligebehandling hævdes krænkede, foreslås det, at princippet om delt bevisbyrde skal finde anvendelse. Som i de tidligere direktiver finder delt bevisbyrde ikke anvendelse i tilfælde, hvor den påståede forskelsbehandling forfølges strafferetligt.

Artikel 9: Beskyttelse mod repressalier (victimisering).

Bestemmelsen er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Der foreslås indført foranstaltninger til beskyttelse af enkeltpersoner mod repressalier som følge af, at de har gjort deres rettigheder i henhold til direktivet gældende.

Artikel 10: Formidling af oplysninger

I denne bestemmelse, der er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag, foreslås det, at medlemsstaterne skal informere om direktivet og nationale bestemmelser.

Artikel 11: Dialog med relevante interessenter

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Den har til formål at fremme dialogen mellem de relevante offentlige myndigheder og organer som f.eks. ngo'er, der har en legitim interesse i at bidrage til bekæmpelsen af forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Artikel 12: Organer til fremme af ligebehandling

Denne bestemmelse er den samme som i to andre direktiver vedtaget i henhold til artikel 13. I henhold til denne artikel skal medlemsstaterne have et eller flere organer ("ligebehandlingsorgan") på nationalt plan til fremme af ligebehandling af alle uden forskel på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Bestemmelsen er en gengivelse af bestemmelsen i direktiv 2000/43/EF vedrørende adgang til varer og tjenester og bygger på tilsvarende bestemmelser i direktiv 2002/73/EF²⁵ og 2004/113/EF. Den fastsætter minimumskompetencen for organer på nationalt plan, der bør handle uafhængigt for at fremme princippet om ligebehandling. Medlemsstaterne kan beslutte, at disse organer skal være de samme som dem, der allerede er oprettet i henhold til de tidligere direktiver.

En af ligebehandlingsorganernes opgaver er at give uafhængig bistand til ofre for forskelsbehandling. De skal også kunne foretage uafhængige undersøgelser af forskelsbehandling og offentliggøre rapporter og fremsætte henstillinger på ligebehandlingsområdet.

Artikel 13: Overholdelse

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Medlemsstaterne forpligtes til at ophæve alle love og administrative bestemmelser, der strider mod princippet om ligebehandling. Endvidere kan alle aftaleretlige bestemmelser, virksomheders interne regler og vedtægter for foreninger, der strider mod ligebehandlingsprincippet erklæres ugyldige eller ændres.

Artikel 14: Sanktioner

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. I overensstemmelse med EF-Domstolens praksis fastsættes det, at der ikke bør være nogen øvre grænse for den godtgørelse, der skal betales i tilfælde af krænkelse af princippet om ligebehandling. Godtgørelsen skal være effektiv, stå i rimeligt forhold til overtrædelsen og have en præventiv effekt.

Artikel 15: Gennemførelse

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Den giver medlemsstaterne en frist på to år til at inkorporere direktivet i national ret og at meddele Kommissionen teksten til de nationale bestemmelser. Medlemsstaterne kan bestemme, at forpligtelsen til at sikre reel adgang for mennesker med handicap først skal gælde fire år efter vedtagelsen af direktivet.

Artikel 16: Rapport

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Kommissionen skal i henhold til denne artikel aflægge rapport over for Europa-Parlamentet og Rådet om anvendelsen af di-

rektivet på grundlag af oplysninger fra medlemsstaterne. Der skal i rapporten tages hensyn til de synspunkter, der fremsættes af arbejdsmarkedets parter, de relevante ngo'er og Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder.

Artikel 17: Ikrafttræden

Denne bestemmelse er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag. Direktivet træder i kraft på dagen for offentliggørelsen i Den Europæiske Unions Tidende.

Artikel 18: Adressater

Denne bestemmelse, hvoraf det fremgår, at direktivet er rettet til medlemsstaterne, er den samme som i de andre direktiver med EF-traktatens artikel 13 som retsgrundlag.

5. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal høres i medfør af Traktatens art.13.stk.1. Parlamentets udtalelse foreligger ikke.

6. Gældende dansk ret og forslagens konsekvenser herfor

Velfærdsministeriets område

Det må overordnet antages, at aldersbestemmelser i forhold til Velfærdsministeriets område er objektivt og rimeligt begrundet i et legitimt formål og derfor ikke udgør forskelsbehandling i direktivets forstand. Det vil indgå i regeringens kommende analyse, hvorvidt der måtte blive behov for ændringer som følge af vedtagelse af direktivforslaget. Det gælder for eksempel pensionsforhold, kontantydelse og serviceydelser efter serviceloven.

Kontantydelse

Kontantydelse på Velfærdsministeriets område er:

- Lov om højeste, mellem, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v.
- Lov om social pension
- Lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag
- Lov om en børnefamilieydelse

For disse ydelser gælder, at retten til ydelser er afhængig af, at den enkelte har opnået myndighedsalderen på 18 år og pensionsalderen på 65 år.

Bolig

Almene boliger:

Almene familieboliger er åbne for alle befolkningsgrupper.

Man skal være fyldt 15 år for at kunne blive opnoteret på venteliste til en ledig bolig. Denne aldersgrænse er objektiv og rimeligt begrundet i et legitimt formål. Bestemmelsen udgør derfor ikke forskelsbehandling i direktivets forstand.

Herudover er der fastsat regler om boliger specielt for unge og ældre samt handicappede (almene ungdomsboliger og almene ældreboliger). Der er her tale om at stille boliger til rådighed for grupper med et særligt boligbehov - dvs. positiv særbehandling.

Der findes ikke regler, der udgør diskrimination eller forskelsbehandling i direktivets forstand.

Privat udlejningsbyggeri

Der er ikke i lejelovgivningen fastsat bestemmelser om udlejningskriterier og ventelister. I privat udlejningsbyggeri bestemmer ejeren derfor i kraft af ejendomsretten, hvem boligerne skal udlejes til.

Der findes ikke regler for udlejning af private boliger, der udgør diskrimination eller forskelsbehandling i direktivets forstand.

Handicap

Serviceoven indeholder en del bestemmelser om tilbud til personer med handicap, herunder bestemmelser om positiv særbehandling i form af kompensation for at sikre reel ligestilling. Følgende bestemmelses relation til direktivforslaget vurderes at skulle undersøges nærmere:

Kompensation for merudgifter

§§ 41 og 100 i lov om social service pålægger kommunalbestyrelserne at yde dækning af nødvendige merudgifter ved den daglige livsførelse til personer under 65 år med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og til personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der efter § 15 a i lov om social pension har opsat udbetalingen af folkepensionen.

Ledsageordning

§ 97 i lov om social service pålægger kommunalbestyrelserne at tilbyde 15 timers ledsagelse om måneden til personer under 67 år, der ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Stk. 2 foreskriver, at personer, der er visiteret til 15 timers ledsagelse om måneden ved det fyldte 67. år bevarer denne ret efter det fyldte 67. år.

Beskyttet beskæftigelse

§ 103 i lov om social service pålægger kommunalbestyrelsen at tilbyde beskyttet beskæftigelse til personer under 65 år, som på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet, og som ikke kan benytte tilbud efter anden lovgivning.

Beskyttet beskæftigelse adskiller sig fra beskæftigelse efter reglerne på Beskæftigelsesministeriets område ved at blive betragtet som en social foranstaltning. Dette indebærer bl.a., at personer i beskyttet beskæftigelse ikke har krav på at modtage feriepenge og sygedagpenge mv. i lighed med personer på det ordinære arbejdsmarked.

Botilbud

For botilbud til længerevarende ophold for personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne efter servicelovens § 108, er der ikke fastsat regler om specifikke indretningskrav i lovgivningen, men botilbuddet skal være tilpasset formålet.

For almene ældreboliger, herunder boliger der udlejes til mennesker med handicap, er der derimod fastsat specifikke indretningskrav i lovgivningen, f.eks. at hver bolig skal være forsynet med selvstændigt toilet og bad. Det generelle billede er, at almene ældreboliger har en højere boligstandard end de længerevarende botilbud efter servicelovens § 108.

Hjælpe midler og forbrugsgoder

§§ 112 og 113 i lov om social service forpligter kommunalbestyrelsen til at yde støtte til hjælpemidler og hjælp til køb af forbrugsgoder i en række tilfælde. Forældre til institutionsanbragte børn, der besøger forældrene i weekenden, har ikke sådanne støttemuligheder.

Handleplaner

§ 141 i lov om social service forpligter kommunalbestyrelsen til at skønne, om det er hensigtsmæssigt at tilbyde at udarbejde en handleplan for indsatsen, når der ydes hjælp til personer under 65 år efter lovens afsnit 5.

Udlandsbekendtgørelsen (BEK 1128 af 13. november 2006)

Udlandsbekendtgørelsen indeholder en række bestemmelser om begrænsninger i forhold til at modtage ydelser ved ophold i udlandet (fx § 3).

For nogle af disse ydelser gælder, at retten til ydelser er afhængig af, at den enkelte har opnået myndighedsalderen på 18 år, men endnu ikke pensionsalderen på 65 år.

Ældre

Generelt gives hjælp til ældre borgere i Danmark i vidt omfang på baggrund af en behovsvurdering og dermed ikke på baggrund af aldersafgrænsning eller anden afgrænsning, såsom køn, etnisk oprindelse eller økonomisk formåen. Kommunalbestyrelsen skal eksempelvis tilbyde personlig pleje og praktisk hjælp i hjemmet til borgere, som på grund af midlertidigt eller varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke selv kan udføre disse opgaver. Kommunalbestyrelsen skal i den forbindelse træffe afgørelse om tildeling af hjælpen på baggrund af en konkret, individuel vurdering.

Forebyggende hjemmebesøg

Lov om forebyggende hjemmebesøg til ældre forpligter kommunerne til at tilbyde forebyggende hjemmebesøg mindst 2 gange om året til alle over 75 år.

Beskæftigelsesministeriets område

Gældende dansk ret

Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v.

Forskelsbehandlingsloven indeholder et forbud mod direkte og indirekte forskelsbehandling på grund af en række kriterier, bl.a. race og etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering på arbejdsmarkedet. Loven baserer sig bl.a. på EU-direktiv 2000/43/EF og EU-direktiv 2000/78/EF.

Lønmodtagere og ansøgere til ledige stillinger er beskyttet mod forskelsbehandling i forbindelse med ansættelse, under ansættelsen, i forbindelse med afskedigelse, forflyttelse, forfremmelse og med hensyn til løn og arbejdsvilkår. En arbejdsgiver må ikke forskelsbehandle ansatte med hensyn til adgang til erhvervmæssig videreuddannelse, omskoling, m.v. Loven gælder for både arbejdsgivere, for enhver, der driver vejlednings- og uddannelsesvirksomhed og for enhver, der anviser beskæftigelse.

Loven indeholder en pligt for arbejdsgiveren til at foretage hensigtsmæssige tilpasninger i betragtning af de konkrete behov for at give personen med handicap adgang til beskæftigelse. Pligten til at foretage tilpasninger må imidlertid ikke være urimelig byrdefuld for arbejdsgiveren. Hvis byrden lettes i tilstrækkeligt omfang gennem offentlige foranstaltninger anses byrden ikke for at være uforholdsmæssig stor.

Personer, der kræver ligebehandling af sig selv eller af andre, er efter loven beskyttet mod repressalier.

Loven indeholder endvidere en godtgørelsesbestemmelse. Der gælder delt bevisbyrde i sager efter forskelsbehandlingsloven.

Arbejdsløshedsforsikringsområdet

Arbejdsløshedsforsikringslovgivningen, sygedagpengeloven og kontanthjælpslovgivningen indeholder aldersgrænser på en lang række områder i relation til erhvervelse af ret til fx arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge m.v. Fx ophører retten til arbejdsløshedsdagpenge/efterløn, når en person når folkepensionsalderen.

Ligeledes findes der aldersbestemmelser i efterlønsordningen, i de særlige ungeretser samt i reglerne om medlemskab/optagelse i en arbejdsløshedsforsikringsordning.

Alder er dermed et vigtigt kriterium og parameter i arbejdsløshedsforsikringslovgivningen, og aldersbetingelserne er fastsat som led i udmøntningen af beskæftigelsespolitikken.

Arbejdsskadelovgivningen

Bestemmelser der relaterer sig til handicapkriteriet.

Erstatning samt godtgørelse efter lov om Arbejdsskadesikring fastsættes på grundlag af arbejdsskadens følger. Dette betyder, at erstatningen kan nedsættes eller efter omstændighederne bortfalde, hvis tilskadekomnes aktuelle lægelige og sociale situation ikke udelukkende kan henføres til arbejdsskaden. Der ydes således ikke fuld erstatning, når tilskadekomnes helbredsmæssige og/eller erhvervsevne allerede var nedsat før skaden. Der ydes heller ikke fuld erstatning, når den forudbestående sygdom med sikkerhed på et senere tidspunkt ville have medført i det væsentlige de samme følger, selvom skaden ikke var sket.

Følgerne af forudbestående skader eller handicap kan have betydning for erstatningsudmålingen, og der kan ske fratæk i erstatningen, såfremt det er dokumenteret at hele eller dele af det varige mén/tab af erhvervsevne skyldes andre forhold end arbejdsskadens følger. Det bemærkes, at handicappede kompenseres økonomisk efter anden social lovgivning.

Bestemmelser, der relaterer sig til alderskriteriet

I relation til mén(erstatningen), som er en økonomisk compensation for en tilskadekomnes varige ikke-økonomiske følger, nedsættes godtgørelsen med 1 procent, for hvert år, tilskadekomne er ældre end 39 år ved arbejdsskadens indtræden (tilskadekomne er fyldt 40 år ved arbejdsskadens indtræden). Godtgørelsen nedsættes dog ikke yderligere efter det fyldte 69. år. Baggrunden for, at det er valgt at lade godtgørelsen nedsætte for ældre personer, er, at ældre personer ikke skal leve så længe med det varige mén som yngre personer. Reglen om nedsættelse af godtgørelse er baseret på statistiske oplysninger om den normale forventede restlevetid for en person med en given alder.

I relation til erstatning for tab af erhvervsevne er hovedreglen, at erstatning for tab af erhvervsevne er en løbende erstatning. Den løbende erstatning skal i nogle sager (tab af erhvervsevne på mindre end 50 procent) og kan i andre sager omsættes til et engangsbetøb (kapitalbetøb). Kapitaliseringsfaktorerne fastsættes efter aktuarmæssige principper. Dette betyder, at kapitaliseringsbetøbet

er forskelligt i forhold til alder, således at det udbetalte kapitalbeløb er mindre jo ældre tilskadekomne er.

Beskæftigelseslovgivningen

Adskillige ordninger under beskæftigelseslovgivningen har snæver sammenhæng med fx folkepensionsalderen og retten til førtidspension. Fx bortfalder retten til fleksjob ved tilkendelse af førtidspension eller opnåelse af folkepensionsalderen.

Retten til fx fleksjob bortfalder, når retten til andre støtte/sikringsordninger (kan) opnås. Afgrænsningen er således ikke i regelsættet knyttet direkte til spørgsmålet om alder/handicap, men til om anden ydelse kan opnås.

Derudover indeholder beskæftigelsesindsatsen (lov om en aktiv beskæftigelsesindsats) en række målgruppeafgrænsninger som knytter sig til alder eller handicap (begrænsninger i arbejdsevnen).

Der kan opstilles følgende (foreløbige) liste over beskæftigelsesrelaterede ordninger, der indeholder bestemmelser – direkte eller indirekte – om alder/handicap:

Ordning	Afgrænsning
Fleksjob	Væsentlig og mere end midlertidig begrænsning i arbejdsevnen. Ophører ved folkepensionsalderen.
Løntilskud til førtidspensionister (skånejob)	Forudsætter førtidspension (som kræver væsentlig og varig begrænsning i arbejdsevnen).
Revalidering	Væsentlig begrænsning i arbejdsevnen med mulighed for selvforsørgelse ved fx skift af erhvervsområde. Revalideringsydelse er subsidiær ift. alle andre former for forsørgelse.
Personlig assistance til handicappede (kompensationsloven)	Varig og betydelig psykisk/fysisk funktionsnedsættelse.
Løntilskud til over 55-årige	Dagpenge-, kontant- og start-hjælpsmodtagere over 55 år med mindst et års ledighed, kan blive ansat med et særligt højt løntilskud, såfremt de selv finder arbejde i en privat virksomhed. Ordningen bygger på objektive kriterier, og løntilskuddet kan gives i max 6 måneder.
Seniorjob	Forsikrede ledige, som efter det fyldte 55. år mister retten til dagpenge på grund af dagpengeperiodens udløb, har ret til ansættelse i et seniorjob i kommunen. Seniorjobbet ophører, når personen når alderen, hvor personen kan gå på efterløn.
Løntilskud til elev-/lærlingeforløb (LAB § 51, stk. 3, nr.2)	Personer med omfattende psykiske, fysiske eller sociale problemer, der

	kun kan yde en meget begrænset arbejdsindsats.
--	--

Lovgivningsmæssige konsekvenser

Da rækkevidden af bestemmelsen ikke er afklaret, er det på nuværende tidspunkt usikkert i hvilket omfang forslaget vil få lovgivningsmæssige konsekvenser på beskæftigelsesområdet mht. anvendelsen af aldersgrænser.

Direktivforslagets artikel 2, stk. 7, giver medlemsstaterne mulighed for at tillade forholdsmæssigt afpasset forskelsbehandling på grund af alder og handicap ved ydelse af finansielle tjenester, hvis alder eller handicap i forbindelse med det pågældende produkt er en afgørende faktor ved en risikovurdering baseret på relevante og nøjagtige aktuariemæssige eller statistiske data.

Det er på nuværende tidspunkt ikke afklaret i hvilket omfang forslaget giver adgang til at opretholde aldersgrænserne og hensynet til tidligere handicap i forbindelse med arbejdsskade- og forsikringslovgivningens regler om fratræk for erstatning og nedsættelse af méngodtgørelse efter det 40. år.

Kulturministeriets område

Der findes ikke på Kulturministeriets område love, der indebærer direkte diskrimination af mennesker som følge af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Ophavsretsloven

Der er foreskrevet positiv særbehandling af døve, blinde og ordblinde i ophavsretsloven, jf. § 17. Ifølge bestemmelsen er det tilladt at gengive og sprede eksemplarer af udgivne værker til brug for blinde, svagtseende, døve mv.:

Syns- og hørehandicappede

§ 17. Det er tilladt at gengive og sprede eksemplarer af udgivne værker, når gengivelsen og de spredte eksemplarer er særligt bestemt til brug for blinde, svagtseende, døve og talelidende samt personer i øvrigt, der på grund af handicap er ude af stand til at læse trykt tekst. Bestemmelsen i 1. pkt. finder ikke anvendelse på gengivelse eller eksemplarspredning, der sker i erhvervsøjemed.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 finder ikke anvendelse på lydoptagelser af litterære værker eller på gengivelser, der udelukkende består af lydoptagelser af musikværker.

Stk. 3. Lydoptagelser af udgivne litterære værker må gengives og spredes til brug for syns- og læsehandicappede, når det ikke sker i erhvervsøjemed. Ophavsmanden har krav på vederlag. Kan der ikke opnås enighed om størrelsen af vederlaget, kan hver af parterne forelægge spørgsmålet for Ophavsretslicensnævnet, jf. § 47.

Stk. 4. Statslige eller kommunale institutioner og andre sociale eller almennyttige institutioner kan til brug for syns- og hørehandicappede ved lyd- eller billedoptagelse fremstille eksemplarer af værker, der udsendes i radio eller fjernsyn, såfremt betingelserne for aftalelicens efter § 50 er opfyldt. Sådanne optagelser må kun udnyttes inden for virksomhed, som omfattes af den i § 50 foresatte aftale.

Ministeriet for Sundhed- og Forebyggelses område

Spørgsmål om især alder er reguleret i en række sammenhænge i sundhedslovgivningen. Som eksempler kan nævnes bestemmelserne vedr. mindreåriges adgang til at samtykke til behandling og aktindsigt (Sundhedslovens § 17), adgangen til at oprette livstestamenter (Sundhedslovens § 26), transplantation fra levende og afdøde personer (Sundhedslovens §§ 52 og 53), reglerne vedr. valg af sikringsgruppe og praktiserende læge (Sundhedslovens §§ 58 og 59), og en række alderskrav i forbindelse med vaccinations- og screeningsprogrammer (f.eks. i forbindelse med HPV-vaccine og screening for brystkræft og livmoderhalskræft).

Aldersbestemmelserne i sundhedslovgivningen vurderes fortsat at være objektivt og sagligt begrundet i legitime og faglige hensyn. Det kan dog ikke på nuværende tidspunkt udelukkes, at der vil kunne blive behov for ændringer heri som følge af en vedtagelse af direktivforslaget.

I forhold til direktivudkastets forbud mod diskrimination på grund af seksuel orientering bemærkes, at ifølge Sundhedsstyrelsens bekendtgørelse nr. 768 af 10. juli 2008 om sikkerhed ved bloddonation skal blodbankerne forud for tapping af humant blod undersøge om donor er egnet til donation efter kriterier nævnt i bilag 2 til bekendtgørelsen. Et af disse kriterier er seksuel adfærd, og dette kan indebære udelukkelse af donorer "som på grund af deres seksuelle adfærd er udsat for stor risiko for at påføre sig alvorlige smitsomme sygdomme, der kan overføres med blodet".

Begrundelsen for kravene i bekendtgørelsen er dels at sikre bloddonorer bedst muligt mod komplikationer ved tapping, dels at opnå bedst mulig sikkerhed ved anvendelse af lægemidler, der er fremstillet af humant blod. For at opnå dette udelukkes personer, hvor der er en potentiel risiko for overførsel af infektion med blodet.

Bekendtgørelsen er gennemførelse af direktiv 2004/33/EF.

Fødevareministeriets område

Direktivet vurderes ikke at have konsekvenser indenfor Fødevareministeriets område.

Det kan dog nævnes, at der i Fødevareministeriets lovgivning findes visse regler, som indeholder krav om, at en ansøger skal have en vis alder for at få del i et gode eller lignende. Der kan til eksempel være tale om den såkaldte "Yngre jordbruger-ordning", hvor en ansøger bl.a. skal være under 40 år for at kunne opnå de særligt gunstige lån, som er omfattet af ordningen. Men sådanne eksempler, hvor der er fastsat særlige alderskriterier i national lovgivning på Fødevareministeriets område, er ikke i strid med direktivforslaget, idet kriterierne er objektive, sagligt begrundet og proportionelle, jf. forslagens artikel 2, stk. 6

Økonomi- og Erhvervsministeriets område

Af art. 4.1.a fremgår det, at "Det forudsættes, at der indføres de nødvendige foranstaltninger, herunder ved rimelige ændringer og tilpasninger, så handicappede gives reel og lige adgang til social beskyttelse, sociale goder, sundhedsydelser og uddannelse samt adgang til og levering af varer og tjenester, herunder bolig og transport, som er tilgængelige for offentligheden. Sådanne foranstaltninger bør ikke medføre en uforholdsmæssig stor byrde..."

Det vurderes, at forslaget gælder både nye og eksisterende bygninger.

I art. 4.2. er listet en række forhold, der skal tages i betragtning, når "en uforholdsmæssig stor byrde" skal vurderes. Det er dog ikke muligt på baggrund af teksten at vurdere de statsfinansielle eller lovgivningsmæssige konsekvenser af direktivforslaget, som vil kunne være betragtelige afhængig af den nærmere definition af "en uforholdsmæssig stor byrde". Økonomi- og Erhvervsministeriet har behov for en nærmere afklaring af ordlyden af art. 4.1

Justitsministeriets område

Forslaget ses umiddelbart at berøre følgende regler inden for Justitsministeriets område:

I henhold til spillekasinoovens § 8, stk. 1, må kun personer over 18 år få adgang til et spillekasino. Ifølge forarbejderne til bestemmelsen genfindes et sådant krav i andre landes lovgivning om spillekasinoer. Det er Justitsministeriets umiddelbare opfattelse, at bestemmelsen, hvis direktivforslaget vedtages i sin nuværende form, vil kunne opretholdes med henvisning til direktivets artikel 2, stk. 6.

Ifølge notarialbekendtgørelsens § 4, stk. 1, skal den, der anmoder om foretagelse af en notarialforretning, om nødvendigt sørge for medvirken af en tolk eller døvetolk, som notaren kan godkende. Det er umiddelbart Justitsministeriets opfattelse, at det må anses for tvivlsomt, om kravet kan opretholdes, hvis direktivforslaget vedtages i sin nuværende form.

Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 626 af 29. september 1987, som ændret ved lov nr. 433 af 31. maj 2000, indeholder et forbud mod forskelsbehandling på grund af race mv. inden for erhvervmæssig eller almennyttig virksomhed. Det er ifølge denne lov forbudt på grund af en persons race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering at nægte at betjene den pågældende på samme vilkår som andre eller at give en person adgang på samme vilkår som andre til sted, forestilling, udstilling, sammenkomst eller lignende, der er åben for almenheden. Overtrædelse af denne lov straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Den nævnte lov omfatter ikke forskelsbehandling på grund af handicap eller alder, og loven omfatter endvidere ikke uagtsomme forhold.

De i straffeloven og retsplejeloven (vedrørende behandlingen af straffesager) indeholdte bestemmelser med aldersgrænser mv., omfattes ikke af direktivforslagets anvendelsesområde, jf. forslaget til artikel 3, stk. 1. Regulering af disse områder er i øvrigt ikke omfattet af de beføjelser, som EF-traktaten tillægger Fællesskabet.

Justitsministeriet har noteret sig, at forslaget ikke berører national ret vedrørende civilstand eller familiemæssig status, herunder adoption og reproduktive rettigheder, jf. forslagens artikel 3, stk. 2. Det skal i den forbindelse understreges, at registrerede partnerskaber ikke i medfør af lov om registreret partnerskab fuldt ud ligestilles med ægteskaber.

Domstolsstyrelsen har over for Justitsministeriet oplyst, at styrelsen ikke på det foreliggende grundlag kan vurdere, om gennemførelsen af direktivet vil medføre øgede krav om tilgængelighed til retsbygningerne udover, hvad der allerede følger af gældende lovgivning. Dette afhænger således af, hvorledes direktivet gennemføres.

Domstolsstyrelsen har bl.a. oplyst, at hovedparten af domstolenes nuværende lokaler er beliggende i bygninger, som er opført på et tidspunkt, hvor der ikke blev taget særlige hensyn til handicappede, og at styrelsens mulighed for at tilpasse de eksisterende retsbygninger til de enkelte behov er begrænset af en række praktiske og økonomiske forhold, herunder i forbindelse med fredede bygninger.

Domstolsstyrelsen har endvidere oplyst, at det følger af domstolsreformen, at en stor del af byretterne over de næste år flytter til nye lokaler. En betydelig del af de tilgængelighedsproblemer, der i dag måtte være rundt omkring ved retterne, vil mindskes i forbindelse med udmøntningen af reformen, da alle gældende myndighedskrav om tilgængelighed vil blive efterlevet i de nye retsbygninger.

På den baggrund har Domstolsstyrelsen oplyst, at i det omfang, der i medfør af forslaget måtte blive fastsat øgede krav om tilgængelighed, vil det kunne medføre øgede udgifter for Danmarks Domstole.

Undervisningsministeriets område

Forbud mod diskrimination for alder

For så vidt angår direktivudkastets forbud mod diskrimination pga. alder skal Undervisningsministeriet gøre opmærksom på, at der i love og bekendtgørelser findes alderskrav og aldersbegrænsninger. Som eksempler kan især nævnes bestemmelser, der udgør kriterier for udløsning af statstilskud for eleverne på skoler:

- § 13, stk. 1, Lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler), jf. lovbekendtgørelse nr. 785 af 18. juli 2008, indeholder krav til minimums- og maximumsalder for elever på folkehøjskoler, ungdomshøjskoler, efterskoler og husholdningsskoler.

- § 8, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 702 af 30. juni 2008, om tilskud til friskoler og private grundskoler m.v. indeholder minimums- og maximumsalder for at elever kan indgå i opgørelsen af skolens elevtal og dermed få statstilskud. Det skal bemærkes, at alderskriterierne svarer til folkeskolens, jf. folkeskolelovens § 20, stk. 1, om aldersgrænser for kommunernes pligt til at sørge for undervisning.

- § 1, stk. 1, i lov om produktionsskoler, jf. lovbekendtgørelse nr. 785 af 6. juli 2006, indeholder krav til maximumsalder for deltagere på produktionsskole.

På bestyrelsesområdet er der et krav om, at medlemmer i de selvejende uddannelsesinstitutioners bestyrelser er myndige.

Da aldersbestemmelserne i disse love er objektivt og sagligt begrundede i legitime hensyn til undervisningssystemets indretning og sammenhæng i Danmark, forventes det ikke, at disse krav vil være i modstrid med direktivet.

Forbud mod diskrimination for religion eller tro

For så vidt angår direktivudkastets forbud mod diskrimination p. g. a. religion eller tro skal Undervisningsministeriet gøre opmærksom på, at de frie grundskoler som udgangspunkt selv beslutter, hvilke elever skolen vil optage. Det fremgår dog af bemærkningerne til L 105, folketingsamling 2004-05 (2. samling), at: "De frie grundskoler er omfattet af lov om etnisk ligebehandling og lov om inkorporering af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Skolerne må således ikke forskelsbehandle på grund af race eller etnisk oprindelse, herunder i forbindelse med beslutningen om, hvem de vil have som elever. I

øvrigt henvises til bemærkningerne til forslag 3 nedenfor." Og af bemærkningerne til nr. 3 fremgår det: "Det vil som følge heraf være i strid med bestemmelsen, hvis skolen i sin optagelsespraksis udøver diskrimination på baggrund af køn eller etnisk oprindelse. Bestemmelsen vil derimod ikke afskære skoler, der bygger på en bestemt religiøs overbevisning, fra kun at have elever med den samme religiøse overbevisning, som skolen eller kun have elever, hvis forældre har den samme overbevisning som skolen."

Direktivforslaget forventes ikke at få konsekvenser for lov om frie grundskoler.

Tilsvarende principper gælder for de frie kostskoler.

Forbud mod diskrimination af mennesker med handicap

For så vidt angår direktivforslagets forbud mod diskrimination af mennesker med handicap, findes på ministeriets område en del regelsæt om tilskud til specialundervisning og lignende, der foregår på de selvejende uddannelsesinstitutioner.

Det er umiddelbart vanskeligt at vurdere forslagens konsekvenser på området, herunder med hensyn til eventuelle merudgifter i form af krav om større tilskud til mennesker med handicap.

På det frie skoleområde findes følgende tilskudsmuligheder til specialundervisning:

I henhold til § 25, stk. 1, i lov om frie kostskoler yder staten tilskud efter en fastsat takst til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand for elever med særlige behov, herunder til skoler med et samlet særligt undervisningstilbud. Endvidere afsættes der på de frie kostskolers område på de årlige finanslove særlige tilskud til dækning af ekstraudgifter, der er godkendt af undervisningsministeren, til lærertimer, praktisk medhjælp og hjælpemidler til elever med svære handicap, jf. § 25, stk. 2, i lov om frie kostskoler.

På de frie grundskolers område afsættes på de årlige finanslove særlige tilskud til specialundervisning og til dækning af ekstraudgifter til lærertimer, praktisk medhjælp, hjælpemidler og befordring af elever med svære handicap. Styrelsen for Statens Uddannelsesstøtte fordeler tilskuddet mellem skolerne efter ansøgning, jf. § 11, stk. 1 nr. 1, og § 11, stk. 2, i lov om friskoler og private grundskoler m.v.

I henhold til § 13, stk. 1, i lov om private gymnasieskoler, studenterkurser og kurser til højere forberedelseksamen yder staten tilskud efter en fastsat takst til de private gymnasieskoler m.v. til dækning af ekstraudgifter til lærertimer, praktisk medhjælp, hjælpemidler og befordring af elever og kursister med svære handicap. Tilskuddets størrelse fastsættes på de årlige finanslove.

Vedr. produktionsskoler:

Ifølge § 2, stk. 6, nr. 3, i lov om produktionsskoler kan specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand indgå i et produktionsskoletilbud. Produktionskolerne er dermed ikke ifølge produktionsskoleloven forpligtet til at tilbyde denne type undervisning og bistand. Der ydes endvidere ikke ekstra statstilskud til skoler, der lader specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand indgå i et produktionsskoletilbud. En sådan produktionsskole må derfor ansøge den unges bopæls kommune om at få dækket de meromkostninger, der er ved specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til den pågældende unge.

I forhold til forslagets forbud mod diskrimination af mennesker med handicap, kan det oplyses, at der i det institutionelle lovgrundlag for ungdomsuddannelsesområdet findes hjemler til specialpædagogisk støtte. For så vidt angår Åben Uddannelse, hvor der ikke er nogen eksplicit hjemmel til specialpædagogisk støtte, må en nærmere vurdering af problemstillingen imidlertid bero på en nærmere redegørelse for direktivets rækkevidde i forhold til eksempelvis den af Danmark undertegnede FN-konvention om rettigheder for personer med handicap og en nærmere udredning af Åben Uddannelseslovens sammenhæng med handicapkompenserende foranstaltninger i anden lovgivning.

Forberedende voksenundervisning og ordblindeundervisning for voksne

Lov om forberedende voksenundervisning og ordblindeundervisning for voksne (lovbekendtgørelse nr. 16 af 7. januar 2005, som ændret senest ved lov nr. 557 af 6. juni 2007) indeholder ikke regler om specialpædagogisk støtte. Der er heller ikke mulighed for at yde specialpædagogisk støtte hertil i henhold til lov om specialpædagogisk støtte ved videregående uddannelser (lovbekendtgørelse nr. 210 af 1. marts 2007).

Det må imidlertid forventes, at en gennemførelse af forslaget vil kunne medføre krav om en tilsvarende ordning, som er gældende for de videregående uddannelser. Det vil især kunne blive aktuelt for den forberedende voksenundervisning. For ordblindeundervisningen vil yderligere specialpædagogisk støtte kun blive aktuelt i helt særlige tilfælde, fx blinde ordblinde.

Det fremgår af forslagets artikel 14 om sanktioner, at sanktionerne blandt andet kan bestå af betaling af compensation. Afdelingen for Grundskole og Folkeoplysning går ud fra, at sanktionerne i artikel 14's forstand er indeholdt i dansk rets almindelige erstatningsregler.

Bemærkninger, der vedrører aldersgrænserne i SU- og SVU-lovgivningen

SU-Styrelsen har gennemgået aldersgrænserne i lovgivningen inden for Styrelsens område og er nået til det resultat, at de alle er objektivt begrundet i et legitimt formål inden for rammerne af dansk ret:

SU-loven

Lov om statens uddannelsesstøtte, jf. lovbekendtgørelse nr. 789 af 11. september 2003, indeholder 2 aldersgrænser vedrørende den studerende selv, en 18 års grænse og en 20 års grænse.

18 års aldersgrænsen: Det er efter § 2, stk. 1, nr.3, i SU-loven en betingelse for at få SU til ungdomsuddannelse eller videregående uddannelse, at den uddannelsessøgende er fyldt 18 år. Indtil dette tidspunkt er den uddannelsessøgende omfattet af forældrenes forsørgelsespligt. Der kan tidligst gives SU fra begyndelsen af det kvartal, der følger efter den dato, hvor den uddannelsessøgende er fyldt 18 år. Det hænger sammen med, at ydelser efter reglerne om børnefamilieydelse og børnetilskud bortfalder med udgangen af det kvartal, hvori den unge er fyldt 18 år. Denne aldersgrænse er således fastsat under hensyntagen til disse forhold.

20 års aldersgrænsen - SU til uddannelsessøgende over 20 år og uddannelsessøgende under 20 år i videregående uddannelse: Uddannelsessøgende over 20 år og uddannelsessøgende under 20 år i videregående uddannelse får tildelt SU uafhængigt af forældrenes indkomst, og de får tildelt SU med satsen for hjem-

meboende, hvis de er hjemmeboende, eller satsen for udeboende, hvis de er udeboende. Se § 8 i SU-loven.

20 års aldersgrænsen - SU til uddannelsessøgende under 20 år i ungdomsuddannelse: Uddannelsessøgende, der er under 20 år og i gang med en ungdomsuddannelse, får tildelt SU på grundlag af forældrenes indkomstforhold, idet det ved tildeling af SU har været nødvendigt at foretage en vurdering af, hvordan de økonomiske midler, der er til rådighed på området, skal fordeles på de uddannelsessøgende. Se § 8, stk. 2, i SU-loven. I den prioritering er der truffet politisk beslutning om, at der skal tages hensyn til forældrenes indkomstforhold ved tildeling af SU til denne gruppe uddannelsessøgende. Det er dog kun til lægget til grundstipendiet, der reguleres i forhold til forældrenes indkomst. Der er mulighed for forhøjet studielån, når stipendiet er nedsat på grund af forældrenes indkomst.

Endvidere får alle i denne gruppe som udgangspunkt tildelt SU med satsen for hjemmeboende. Se § 8, stk. 3, i SU-loven. Langt de fleste i denne gruppe bor faktisk hjemme. Hensigten med reglen om at tildele SU med hjemmeboende-satsen til disse unge har været at modvirke, at de helt unge støttemodtagere, der typisk er under gymnasial uddannelse eller i en skoleperiode under erhvervsuddannelse, flytter hjemmefra reelt eller proforma, for at opnå højere SU som udeboende. SU-reglerne giver mulighed for dispensation, så den uddannelsessøgende får SU med satsen for udeboende i tilfælde, hvor det er forståeligt, at den pågældende flytter hjemmefra, fx i tilfælde, hvor den uddannelsessøgendes forældre bor langt fra uddannelsesstedet, eller hvor transportforholdene mellem hjemmet og uddannelsesstedet er dårlige.

20 års aldersgrænse - SU til udenlandske statsborgere, der rejser ind i landet, før de fylder 20 år Efter § 61, stk. 1, nr. 4, i SU-bekendtgørelsen, bekendtgørelse nr. 469 af 3. juni 2003, får udenlandske statsborgere, der sammen med deres forældre har taget fast ophold i Danmark og ved indrejsen i landet ikke var fyldt 20 år, SU på samme betingelser som danske statsborgere til uddannelser i Danmark. Man har ikke ønsket at afskære personer, der i en så ung alder bosætter sig her i landet sammen med deres forældre, fra at få SU.

I SU-reglerne indenfor tildelingsområdet findes aldersgrænser vedrørende den uddannelsessøgendes familie, herunder søskende og børn, jf. § 25, stk. 4, i SU-loven om fradrag for søskende i forældreindkomsten, og § 62, stk. 2, nr. 1, i SU-bekendtgørelsen om pasning af egne børn under 12 år, samt § 19 c, stk. 1, nr. 1, i SU-bekendtgørelsen om forsørgertillæg.

II. Aldersgrænser i SVU

I lov om statens voksenuddannelsesstøtte (SVU), jf. lovbekendtgørelse nr. 319 af 20. marts 2007, findes der både øvre og nedre aldersgrænser.

Med voksen- og efteruddannelsesreformen, som blev vedtaget i Folketinget i maj 2000, skete der en målretning og forenkling af den offentlige involvering i støtte til dækning af mistet arbejdsfortjeneste i forbindelse med voksnes deltagelse i voksen- og efteruddannelse. Målretningen er bl.a. sket ved, at der til uddannelser i det ordinære uddannelsessystem kun gives SU, mens den højere støtte til voksne - SVU eller godtgørelse til deltagelse i erhvervsrettet voksen- og erhvervsuddannelse (VEU-godtgørelse) - gives til uddannelser i voksenuddannelsessystemet.

Baggrunden for SVU-loven er at skabe rammer for de offentlige uddannelser på voksen- og efteruddannelsesområdet, som sikrer, at voksne har adgang til at lære og udvikle kompetencer gennem hele livet. Sigtet er at give voksne et økonomisk grundlag for at deltage i undervisning på folkeskoleniveau, i gymnasial uddannelse og i videregående uddannelse. VEU-godtgørelse gives til voksnes deltagelse i erhvervsrettet uddannelse til og med erhvervsuddannelsesniveau.

Det fremgår af § 2, stk. 2, nr. 1, i SVU-loven, at der gives SVU til uddannelsessøgende, der er i alderen fra 25 år og op til 65 år, jf. dog stk. 2, hvorefter uddannelsessøgende, der er i alderen 20 og op til 25 år kan få SVU til forberedende voksenundervisning (FVU) og specialundervisning for voksne. Endelig er der med hjemmel i § 2, stk. 6, fastsat regler om, at aldersbetingelsen kan fraviges i forbindelse med jobrotation.

Generelle regler

Mindst 25 år

Som ovenfor nævnt skal man være fyldt 25 år for at få SVU. Baggrunden herfor er, at de unge uddannelsessøgende skal uddanne sig i det ordinære uddannelsessystem, hvor forsørgelsesgrundlaget er statens uddannelsesstøtte (SU). SVU dækker primært tabt arbejdsfortjeneste eller arbejdsmulighed ved deltagelse i uddannelse for voksne personer, der har tilknytning til arbejdsmarkedet. SVU er således for voksne, der parallelt med deres beskæftigelse vil videreudanne sig.

Op til 65 år

Den tidligere øvre grænse på 60 år blev med virkning fra 1. januar 2005 ændret til 65 år. Formålet med ændringen var at forbedre medarbejdernes mulighed for at bevare tilknytningen til arbejdsmarkedet, efter de er fyldt 60 år. Loven er efterfølgende ændret, således at den øvre aldersgrænse for SVU fra 1. juli 2009 følger pensionsalderen. Der er således sikret en sammenhæng mellem den øvre aldersgrænse for SVU og overgangen til pensionsalderen.

Fravigelser af alderskrav

20 – 24 år

Med SVU-loven er der givet adgang til, at unge uddannelsessøgende kan få SVU til deltagelse i FVU og specialundervisning for voksne. Alderskravet om at være fyldt 25 år er fraveget for at skabe overensstemmelse med mulighederne for at få VEU-godtgørelse ved deltagelse i bl.a. kompetenceafklarende forløb under grundlæggende voksenuddannelse, som kan bevirke, at den uddannelsessøgende skal gennemføre et FVU-forløb.

Under 25 år

For undervisning, der sker som led i jobrotation, er kravet om at være fyldt 25 år fraveget, fordi man har ønsket at videreføre disse regler fra den tidligere uddannelsesorlov.

Integrationsministeriets område

Forslaget vurderes ikke at have konsekvenser indenfor Integrationsministeriets område. Ministeriet lægger blandt andet til grund, at det udtrykkeligt fremgår

af direktivforslaget, at det ikke omfatter udlændingeområdet, jf. artikel 3, stk. 5 i den danske udgave.

Det er endvidere Integrationsministeriets opfattelse, at der dog i visse tilfælde kan være saglige grunde til forskelsbehandling, f.eks. mellem forskellige trosretninger mv., og at det derfor er vigtigt, at der er den fornødne fleksibilitet i direktivforslagets bestemmelser.

Skatteministeriets område

Skatteministeriets lovgivning indeholder ikke bestemmelser med det sigte at diskriminere. Forslaget er imidlertid så bredt formuleret, at det umiddelbart kan medføre en del fortolkningsspørgsmål. Det oplyses, at skattelovgivningen indeholder en række afgrænsninger i forhold til alder. Dette gælder både mht. forholdet børn/voksne og ældre/pensionister, men også inden for disse kategorier, jf. børnefamilieydelsens 3 satser (afhængig af alder), og det i sidste samling gennemførte lovforslag om skattnedslag for seniorer, der fylder 64 år i 2010-16. Sidstnævnte omfatter således ikke andre aldersgrupper, herunder personer, der allerede er fyldt 64 år.

Transportministeriets område

Udgangspunktet for tiltag til at fremme ligebehandling uden for arbejdsmarkedet vil fortsat være ”rimelig tilpasning”. Sådanne tilpasninger kan forventes gennemført, hvis de ikke medfører en ”uforholdsmæssig stor byrde” for den part, der har ansvaret for/konfronteres med kravet om relevant tilpasning.

Direktivet vurderes ikke at have konsekvenser inden for Transportministeriets område.

Videnskabsministeriets område

Direktivet vurderes ikke at have konsekvenser indenfor Videnskabsministeriets område.

Kirkeministeriets område

Direktivet vurderes ikke at have konsekvenser indenfor Kirkeministeriets område, idet folkekirkens virksomhed og dens forhold til staten er undtaget fra direktivets anvendelsesområde.

Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Velfærdsministeriet har nedsat en følgegruppe, som bl.a. har til opgave at foretage en analyse af forslagens konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet og beskyttelsesniveauet. Når resultatet heraf foreligger, vil det tilgå Folketingets Europaudvalg.

Høring

Forslaget er sendt i høring i Specialudvalget for arbejdsmarkedet og sociale forhold. Forslaget vil adhoc også blive sendt til andre relevante organisationer i høring, jævnfør direktivets anvendelsesområde.

Kommunernes Landsforening

KL finder det problematisk, at alder indgår på lige fod med de resterende rettigheder. KL finder det nødvendigt, at der tages et klart forbehold for alder, og at det udgår som diskriminationskriterium i direktivforslaget.

KL finder at artikel 3 vedr. uddannelse, artikel 7 vedr. klageadgang, artikel 13 vedr. overholdelse samt artikel 14 vedr. sanktioner bør udgå, idet alle områder er et nationalt anliggende.

Dansk Arbejdsgiverforening

Forslaget kan efter DA's opfattelse få implikationer på arbejdsmarkedet og det almindelige kernestof i arbejds- og ansættelsesretten.

DA bemærker, at forslagens henvisninger til en række internationale instrumenter, herunder FN, EU's Charter samt den Europæiske Menneskerettighedskonvention m.v. giver både juridisk og politisk rum for, at man via direktivforslaget bidrager til at regulere diskriminations- og forskelsbehandlingsområdet mere vidtgående end direktivforslaget selv.

DA anbefaler, at alle indledende betragtninger, der har til formål at indskrænke direktivets område, flyttes fra direktivets såkaldte betragtninger og indsættes i selve direktivteksten med henblik på at opnå en højere vægtning.

Danske Handicaporganisationer

Danske Handicaporganisationer betragter direktivforslaget som et positivt skridt. Danske Handicaporganisationer har dog en række forslag til at styrke visse bestemmelser i direktivforslaget med henblik på en effektiv diskriminationsbeskyttelse for personer med handicap samt de øvrige grupper, som direktivforslaget dækker.

Finanssektorens Arbejdsgiverforening

FA finder det nødvendigt, at der tages et klart forbehold for, at alder inddrages som diskriminationskriterium i direktivforslaget.

I lighed med KL finder FA, at artikel 3 vedr. uddannelse, artikel 7 vedr. klageadgang, artikel 8 vedr. bevisbyrde, artikel 13 vedr. overholdelse samt artikel 14 vedr. sanktioner bør udgå, idet alle områder er et nationalt anliggende.

FA gør ligeledes opmærksom på, at direktivforslagets henvisning til en række internationale instrumenter kan betyde et reel bredere anvendelsesområde, end det fremgår af selve direktivforslaget.

Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen er som udgangspunkt positiv over for en styrket indsats mod diskrimination og bakker op om håndhævelsen af menneskerettighederne.

På arbejdsmarkedet er der i dag i dansk lovgivning forbud mod forskelsbehandling på grund af alder, handicap, køn, race og etnisk oprindelse, religion og tro samt seksuel orientering. Udenfor arbejdsmarkedet er der forbud mod forskelsbehandling på grund af køn, race og etnisk oprindelse. Der er således ikke i dag forbud mod diskrimination udenfor arbejdsmarkedet i forhold til alder, handicap, religion eller tro og seksuel orientering.

Forslaget til direktiv, som det er fremlagt, giver dog anledning til en række mere specifikke betænkeligheder, særligt af juridisk karakter, idet forslaget indeholder en række vagt afgrænsede bestemmelser og ligeledes vagt udformede undtagelser for direktivets anvendelsesområde. Dette kan medføre, at rettighedernes omfang reelt vil skulle fastlægges ved domstolskontrol. Der bør derfor arbejdes på en afklaring af rettighederne under de videre forhandlinger.

Endelig er det nødvendigt at få belyst en række spørgsmål vedrørende forslagens nærmere juridiske og økonomiske konsekvenser - herunder rækkevidden af flere mere generelle afgrænsede bestemmelser, inden en nærmere holdning fastlægges.

Regeringen vil arbejde for en afklaring af de afgrænsnings- og fortolknings-spørgsmål, der knytter sig til direktivforslaget, navnlig i relation til beskyttelsen mod forskelsbehandling på grund af alder og handicap.

Generelle forventninger til andre landes holdninger.

En medlemsstat har i første omgang givet udtryk for stor skepsis over forslaget, mens de øvrige i varierende grad må forventes at støtte forslagens principper, idet dog alle må forventes i lighed med Danmark at have behov for afklaring af en række elementer i forslaget.

Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Forslaget har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.